

3. Заплатинська А. Б. рухливі ігри як засіб адаптивної фізичної культури для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату та інтелекту. наукові записки НДУ ім. м. Гоголя. Електронний ресурс: <http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/1920/1/8.pdf>

4. Schaaf R., Rachel L. Dumont, Marian Arbesman, Teresa A. May-Benson. Efficacy of Occupational Therapy Using Ayres Sensory Integration: A Systematic Review. The American Journal of Occupational Therapy, 2018, Vol. 72(1). P. 10. Електронний ресурс: <https://research.aota.org/ajot/article-abstract/72/1/7201190010p1/6399/Efficacy-of-Occupational-Therapy-Using-Ayres>

Ірина РИЛУШКО

вчитель-дефектолог

КЗ «Запорізька спеціальна

загальноосвітня школа-інтернат

«Джерело» Запорізької обласної ради

НАВЧАННЯ ТВОРЧОГО САМОВИРАЖЕННЯ ДІТЕЙ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВА

У статті окреслено окремі аспекти навчання творчого самовираження дітей із затримкою інтелектуального розвитку засобами мистецтва. Підкреслено, що творче самовираження є надзвичайно важливим для загального розвитку таких дітей. Наведено приклади творчих вправ для навчання творчого самовираження дітей із затримкою інтелектуального розвитку.

Ключові слова: творче самовираження, діти із затримкою інтелектуального розвитку, спеціальна освіта, творча діяльність, засоби мистецтва.

I. RYLUSHKO. TEACHING CHILDREN WITH INTELLECTUAL DELAYED DEVELOPMENT CREATIVE SELF-EXPRESSION BY THE MEANS OF ART

The article outlines certain aspects of teaching creative self-expression of children with delayed intellectual development by means of art. It is emphasized that creative self-expression is extremely important for the general development of such children. Examples of creative exercises for teaching creative self-expression of children with delayed intellectual development are given.

Key words: creative self-expression, children with delayed intellectual development, special education, creative activity, art tools.

Постановка проблеми. Мистецтво є потужним інструментом для розвитку особистості дітей з затримкою інтелектуального розвитку. Воно сприяє розвитку креативності, самовираження, самооцінки та самоповаги. Участь у мистецьких проектах та групових заняттях стимулює соціальну інтеракцію та сприяє інтеграції дітей з інтелектуальними відхиленнями у суспільство. Мистецтво дозволяє дітям з відхиленнями в інтелектуальному розвитку виражати свої думки,

емоції та почуття, навіть якщо вони мають обмежену вербальну комунікацію. Участь у творчих проектах сприяє розвитку когнітивних навичок, таких як увага, концентрація, моторика та просторова уява. Успішне втілення ідей у творчому процесі сприяє підвищенню самооцінки дітей, що важливо для формування позитивного самовідчуття та самоповаги. Мистецтво дозволяє вчителям та терапевтам працювати з кожною дитиною індивідуально, враховуючи її унікальні здібності та потреби.

Актуальність. Роботи таких авторів як Т. Добровольська, М. Зиков, Л. Комісарова, І. Левченко, О. Медведєва, Л. Назарова, Е. Сурно підтверджують, що мистецтво відіграє важливу роль у розвитку дітей із затримкою інтелектуального розвитку, формуючи їх внутрішній світ мислення та сприймання, а також впливаючи на їхні емоції та почуття, а також систему цінностей. Представники зарубіжної спеціальної педагогіки, такі як Ж. Демор, Е. Сегін, В. Кащенко, вказують на важливість мистецтва у роботі з дітьми, що мають відхилення у розвитку. Г. Падалка зазначає про інтегративний процес мистецького розвитку дітей, який охоплює як розумовий, так і емоційний компоненти.

Мета статті – охарактеризувати процес навчання творчого самовираження дітей із затримкою інтелектуального розвитку засобами мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Вчитель, який уважно спостерігає за дітьми із затримкою інтелектуального розвитку, найчастіше зауважує, що потенційні можливості цих дітей у сфері самовираження перевищують здатність сприймати творчість інших. Однак це самовираження легко набуває стереотипної форми, втрачаючи свій комунікативний характер. Незважаючи на те, що в поведінці дитини буває складно чітко відокремити прояви експресії, уважний вчитель може більшість із них прочитати як повідомлення. «Розшифрування» інформації про потребах та емоційних станах дитини, що міститься в її вчинках, та реакція у відповідь на неї призводять до розширення сфери експресивно-комунікативного потенціалу дітей із затримкою інтелектуального розвитку [4].

Такому розширенню засобів комунікації з оточенням сприяє розвиток здатності дитини до самовираження у всіх формах дій, що займають її увагу та викликають емоції. Кожна дитина, яка спонтанно самовиражається (наприклад, в експресивній грі) або хоча б бере участь (у міру своїх можливостей) в організованих діях інших людей

відчуває пошвавлення, емоційне збудження, часто просто виявляє радість і задоволення [2]. Важливо створити їм такі умови, в яких, крім функціонального задоволення, було б можливо відчувати радість від отриманого ефекту, від роботи з формою та кольором, радість від участі, партнерського діалогу та взаємодії з іншими – від здійснення чогось важливого [1].

Процес творчої дії групи вивільняє емоції всіх учасників. Діти із затримкою інтелектуального розвитку отримують можливість взаємодіяти з іншими, відчувати атмосферу спонтанної радості та гри. У цій атмосфері дитина із затримкою інтелектуального розвитку може відчувати себе дійсно потрібною, важливою та випробувати непідробну увагу та схвалення інших.

Розглянемо кілька варіантів організації художніх занять із дітьми із затримкою інтелектуального розвитку, які відбуваються як у закритих приміщеннях (клас, майстерня), так і на відкритому повітрі.

Перша творча вправа має назву «Мое тіло і його тінь» Заняття можуть відбуватися у невеликій групі, у сонячний день, у дворі, поряд зі стіною будівлі або на шкільному спортивному майданчику – залежно від кута падіння сонячних променів. Увечері їх можна провести в залі з екраном або з гладкою стіною (яку потрібно обклеїти сірою або білою папером) за допомогою лампи проєктора. Діти, наскільки дозволяють їх фізичні можливості, рухаються в такт музики: повільно, важко.

Ведучий звертає увагу на окремі частини тіла, демонструючи рухи, наприклад: «Піднімаємо руки вгору і повільно опускаємо. Нога б'є по м'ячу: ліва, права. Піднімаємо та опускаємо голову. Потім він звертає увагу на тінь фігури: «Тепер подивіться, що робить наша тінь. Чи може вона підстрибнути разом із нами? Чи нагнеться вона? Чи помахав нам? Де моя тінь?».

Потрібно переконатись, що діти ідентифікують свою тінь. Потім кожна дитина отримує кольорову крейду або фарби (розведені водою) у прозорих баночках: «Тепер вибери колір, який тобі найбільше подобається». Коли кожна дитина зробить вибір, ми говоримо: «Не рухайся хвилину, подивися, що робить твоя тінь. Може, ти хочеш щось змінити? Може, ти хочеш одягнути шапку, дати руку?». Коли дитина прийме йому позу, ми попросимо його не рухатися і швидко обводимо контур тіні так, щоб підкреслити значення різного кольору та експресію руху [3].

Діти можуть разом створювати фігури або переміщатися, щоб тіні з'єднувалися, стикалися чи накладалися друг на друга. В результаті виникають композиції кількох кольорових, динамічних фігур, які діти можуть «доробити», додаючи додаткові елементи та прикраси. Запитуємо: «Що ти ще хотів би домалювати на своїй тині?» Просимо, щоб кожен додав свою індивідуальну рисочку або кольорову пляму. Звертаємо увагу групи на окремі силуети. Важливо, щоб кольорові контури тині дійсно були індивідуальними, експресивними та виразними і щоб кожен міг отримати увагу та схвалення групи.

Наступна вправа для розвитку творчого самовираження дітей із затримкою інтелектуального розвитку зветься «Кольорові доріжки». Готуємо широкі ємності з розведеною фарбою різних відтінків (принаймні 6 кольорів) і розкладаємо на підлозі 4-6 великих аркуша паперу (найкраще підходить ватман або картон). Показуємо, як зробити кольоровий відбиток листка, гілки, соснової шишки. Запрошуємо учасників спробувати свої сили. Зазвичай спонтанно з'являються відбитки пальців та долонь. Пропонуємо, щоб «хто-небудь сміливий» зняв взуття та вибрав колір, яким він залишить сліди своїх ніг. Добре, якщо на це наважаться принаймні дві-три особи. Гра є джерелом емоційних переживань як активних, так менш активних її учасників. Коли сліди висохнуть, можна зробити виставку цікавих доріжок, закріпивши листи на стині [3].

Ще однією ефективною вправою є «Сліди та зліпки». Група дітей разом із асистентами вихователя збирається навколо великої пісочниці. Пісок має бути дрібним та вологим. Розрівнюємо пісок і просимо залишити відбитки долонь та ніг. «Так виглядає відбиток долоні Єви. Чи він такий, як і відбиток долоні Михайла? Подивіться, чий відбиток більший? А тепер подивимося, чия нога більша». Можна запропонувати стати на коліна, сісти чи лягти на піску. Щоразу потрібно розгладити поверхню та прибрати шар надто сухого піску. «Ці сліди такі гарні, що ми можемо їх увічнити...» «Хто хоче першим спробувати?» Доброволець ставить руку чи босу ногу на м'який пісок, обережно її прибирає, а асистент вихователя заливає слід розчином гіпсу.

Коли перший вилівок виймають і очищають від піску, майже всі хочуть отримати власне вилівку долоні чи стопи. Тепла, гладка або шорстка поверхня вилівоків, смуги та вм'ятини можна порівняти з «оригіналом» та провести подальші дослідження. Вивчення копії та

однієї з частин власного тіла є для кожного джерелом особливих емоцій. Зліпки можна розфарбувати, повісити на стіну, використовувати для хепенінгів, паратеатральних ігор, у будь-яких інших цілях.

Висновки. Отже, навчання творчого самовираження дітей із затримкою інтелектуального розвитку за допомогою мистецтва має велике значення для їхнього всебічного розвитку та соціальної інтеграції. Під час навчання творчого самовираження дітей із затримкою інтелектуального розвитку засобами мистецтва діти отримують заряд позитивних емоцій, вчаться взаємодіяти з оточуючими та проявляти власні творчі здібності.

Перспектива дослідження. Серед перспектив подальших досліджень вбачаємо розгляд питання розвитку творчої уяви дітей з затримкою інтелектуального розвитку засобами мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Образотворче мистецтво з спеціальною методикою : навчально-методичний посібник. Уклад. І.В. Бабій. Умань: ВПЦ «Візаві» (Видавець «Сочінський»), 2014. 112 с.
2. Падалка Г. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). К. : Освіта України, 2010. 274 с.
3. Тодосієнко Н. Л. Особливості формування естетичного сприймання у молодших школярів з особливими потребами засобами мистецтва. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій університету «Україна». Хмельницький, 2019. С. 106–110.
4. Трикоз С. В. Дитина з порушеннями інтелектуального розвитку. Т 67. Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 40 с.

Оксана РОЗДОРСЬКА

студентка 5 курсу
спеціальності 016 Спеціальна освіта
(Олігофренопедагогіка. Логопедія)
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка
Науковий керівник - **Косенко Ю.М.**,
канд. пед. наук, доцент

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ УЧНІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Використання спеціально організованої образотворчої діяльності сприяє вирішенню завдань розумового, естетичного, фізичного, соціального виховання учнів з інтелектуальними порушеннями та розширить можливості подальшої